

Правила гри передбачають, що всі дев'ять кубиків дитина перемішує та кидає на стіл. А потім потрібно почати складати історію, яка завжди буде починатися словами: «Одного разу...» та містити всі поняття, зображення яких випало на верхніх гранях кубиків. Починати треба з того символу, який перший привернув увагу. Неправильних розповідей не існує, але зображення повинні «розбудити» уяву. Казки, складені дітьми, ми занотували, а потім пропонували послухати казку іншим дітям. Історію продовжувала інша дитина, використовуючи першого героя, а закінчував інший герой, при цьому утримувалась сюжетна лінія.

Висновки. Відповідно до поставлених завдань, було опрацьовано та апробовано експериментальну методику розвитку зв'язного мовлення засобами складання казок за моделями В. Проппа. Дані дослідження підтвердили позитивний вплив цього методу на мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку. Відповідно до отриманих результатів можна зробити висновки, що кожна дитина є неповторною мовною особистістю. На рівень зв'язного мовлення дитини, як і на розвиток її інтелектуальних здібностей, впливають певні чинники. Найбільш важливими чинниками є здатність дитини самостійно мислити, уявляти, сприймати інформацію та ділитись нею з іншими за допомогою метода моделювання. Отже, для закладення підґрунтя саме цих важливих мовних здібностей можна застосовувати метод наочного моделювання у навчально-мовленнєвій діяльності з дітьми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / Ольга Сергеевна Ахманова. – М. : «Советская энциклопедия», 1966. – 608 с.
2. Белобрыкина О. А. Речь общение / О. А. Белобрыкина. – Ярославль : Академия развития, 1988. – 240 с.
3. Венгер Л. А. Про трёх котят. Наглядное моделирование. Для детей 2-4 лет. — М. : «Карпуз», 2010. – С. 15-23.
4. Ганич І.Д., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К. : Вища шк., 1985. – 360 с.
5. Детская психология: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Д. Б. Эльконин; ред.-сост. Б. Д. Эльконин. — 4-е изд., стер. — М.: Издательский центр «Академия», 2007. — 384 с.
6. Дошкільна лінгводидактика : словник-довідник : понад 600 термінів, понять та назв / упор. А. М. Богуш, К. Л. Крутій. – Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2014. – 200 с.
7. Поддьяков Н.Н. Особенности психического развития детей дошкольного возраста.-М. : Наука,1996. – С.33-44.
8. Пропп В. Я. Исторические корни волшебной сказки / В. Я. Пропп. – М. : Изд-во ЛГУ, 1986. – 364 с.
9. Стецюк І.І. Метод наочного моделювання в роботі з дітьми із ЗНМ. Логопед // І.І. Стецюк. – Харків : Вид. група «Основа», 2012. – № 3. – С. 13-23.
10. Ушинський К. Д. Рідне слово: Кн. для учителів // Собр. соч. - М., 1948. -Т.6. С.267- 268.
11. Художественное творчество и ребенок. Монография. Под ред. Н. А. Ветлугиной. М., «Педагогика», 1972. – 288 с.

Маринюк Н.

Науковий керівник – доц.Шпак М. М.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Актуальність проблеми дослідження. Розвиток творчих здібностей молодших школярів надзвичайно важлива та нагальна проблема. Кожна дитина народжується із творчим потенціалом, але цей потенціал може бути втрачено, якщо його не розвивати. Тому важливо вчасно виявити творчі здібності дитини і розвивати їх у потрібному напрямку. Сучасні реформи в початковій освіті також спрямовані на розкриття та розвиток здібностей, талантів і можливостей кожної дитини. Зазначимо, що концепція «Нова українська школа» визначає креативність як одну із основних компетентностей, якою мають оволодіти учні. Діти повинні вчитися самостійно мислити, висловлювати оригінальні ідеї, мати власну думку, неординарно розв'язувати проблемні ситуації.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні та емпіричному дослідженні творчих здібностей молодших школярів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження творчих здібностей особистості здійснювали такі вчені: Д. Богоявленська, Л. Виготський, В. Дружинін, Г. Костюк, О. Лук, А. Матюшкін, В. Моляко, Б. Нікітін, Е. Торренс. Так, зокрема, Л. Виготський зазначав, що творча діяльність передбачає створення чогось нового, особливого, оригінального, і не важливо, чи створення будь-якого предмета зовнішнього світу – є творінням розуму або почуттів людини [3, с. 235].

Тому надзвичайно важливо розвивати уяву, пізнавальні інтереси дитини з метою створення фундаменту для творчої діяльності та успішної самореалізації. На думку Д. Богоявленської, творчість – це ситуативно нестимульована активність, що виявляється в прагненні людини вийти за межі заданої проблеми. Креативний тип особистості властивий усім новаторам, незалежно від роду діяльності: художникам, музикантам, винахідникам, скульпторам [2, с. 55].

К. Тейлор характеризує творчих дітей, як цілеспрямованих, надмірно незалежних у судженнях, з розвиненим почуттям гумору, темпераментних, активних. Творча особистість наділена оригінальністю мислення,

креативністю, великим спектром інтересів і захоплень, фантазією, вразливістю, багатим внутрішнім світом, надзвичайною емоційністю, нонкомформізмом, сміливістю, природністю, безпосередністю поведінки [7, с. 121].

В. Моляко [6] виділив ознаки, які властиві творчій дитині:

- активна, завжди чимось зайнята, прагне працювати більше за інших, ініціативна;
- наполеглива, досягає власних цілей, шукає нової інформації, допитлива;
- у неї сформоване вміння вчитися, вона прагне до знань та досягнення успіху. Вчиться із великим задоволенням та цікавістю, самостійна;
- критично ставиться до інформації, прагне знати деталі, не задовольняється поверхневими знаннями.

Безперечно, найважливішу роль у формуванні творчої особистості відіграє соціальне середовище. Одним із вагомих соціальних чинників розвитку творчих здібностей дитини є сім'я. Батьки повинні створювати сприятливі умови для розвитку в дитини творчого потенціалу, креативності, дивергентного мислення. Зауважимо, що первинне залучення дітей до творчості відбувається саме в процесі ігрової діяльності.

На важливу роль гри у розвитку творчих здібностей дитини вказували такі дослідники: Л. Виготський, Д. Єльконін, Д. Леві, А. Осипова, К. Роджерс, А. Фрейд, та ін. Вчені зазначали, що основною сферою розвитку креативності дитини є ігрова діяльність, під впливом якої відбуваються найвагоміші зміни особистості школяра.

Самостійне використання отриманого досвіду в нових ігрових ситуаціях забезпечує дитині можливість відбору потенційно успішних форм поведінки, які створюють основу для формування майбутніх стратегій досягнення успіху в різних життєвих ситуаціях. Як зазначає О. Леонтєв, успішне оволодіння грою створює передумови для виникнення продуктивних видів діяльності, які, в свою чергу, стимулюють розвиток творчості дитини [6, с. 55].

Дуже важливо, щоб розвиток творчих здібностей дитини відбувався у формі гри. Адже гра надає дитині свободу вибору та власних дій, розкриває її творчий потенціал. Саме в грі дитина навчається діяти у вигаданій, а не реально існуючій ситуації, намагається реалізувати внутрішні мотиви та бажання. Надзвичайно важливим є те, що в процесі ігрової діяльності дитина не відчуває себе як об'єкт впливу дорослого, а є повноцінним суб'єктом діяльності [5, с. 110].

Граючись, дитина діє самостійно, вільно виражає свої бажання, уявлення та почуття. На відміну від повсякденного життя, де дитині постійно вказують (не бігай, не впади, не вигадуй), в грі дитина може все: літати в космосі, навчати учнів в школі, займатися улюбленою справою, мріяти, бути відомим та успішним, випробувати свої можливості, виявляти емоції та почуття. Таким чином, як зазначав К. Ушинський, дитина «пробує свої сили», проживаючи те життя, яке на неї чекає в майбутньому.

З метою діагностики рівня розвитку творчих здібностей в молодших школярів, нами було проведено експериментальне дослідження на базі ЗОШ № 22 м. Тернополя. У дослідженні взяло участь 88 дітей молодшого шкільного віку (учнів 4 класу), з них: 44 дівчини і 44 хлопців. Нами було використано такі психодіагностичні методики: тест «Закінчи малюнок» Е. Торренса, а також методика «Палітра інтересів» . А. Савенкова.

З метою дослідження креативності в молодших школярів ми застосували методику «Закінчи малюнок» Е. Торренса. Отримані результати, які відображають гендерні відмінності прояву креативності у дівчат та хлопців, подані у таблиці 1.

Таблиця 1

Гендерні відмінності прояву креативності у молодших школярів

Рівень прояву креативності	Загалом		Дівчата		Хлопці	
	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%
Високий	10	11	8	18	3	7
Середній	56	64	23	52	32	73
Низький	22	25	13	30	9	20

Узагальнені кількісні результати дослідження рівня прояву креативності у молодших школярів зображено на діаграмі (рис. 1).

Рис.1. Рівень прояву креативності у молодших школярів

Як видно з табл. 1 і рис. 1, більшість дітей молодшого шкільного віку (64%) мають середній рівень креативності. Їм властиве творче мислення, однак вони не завжди можуть чи вміють застосувати його повною мірою. Вони не прагнуть виділятися серед інших, але якщо вже починають щось робити, то роблять це творчо, з натхненням, доводячи розпочату справу до кінця. Такі діти відповідальні, самостійні, можуть взяти на себе організаційну роль, здатні до самоуправління.

Низький рівень креативності спостерігається у 25 % молодших школярів . Такі діти не проявляють творчих здібностей. Вони не володіють здатністю до прогнозування і передбачення, їм легше працювати за шаблоном чи усталеним зразком, аніж шукати неординарних і унікальних вирішень тієї чи іншої проблеми.

Найменше учнів (11%) мають високий рівень розвитку креативності. Такі діти вирізняються здатністю висувати ідеї, що відрізняються від очевидних та звичних, характеризуються високою інтелектуальною активністю і не здатністю до конформізму.

З метою дослідження пізнавальних інтересів дітей молодшого шкільного віку ми застосували методику «Палітра інтересів» А. Савенкова. Отримані результати представлено на рис.2.

Рис. 2. Спрямованість пізнавальних інтересів молодших школярів

Узагальнюючи отримані результати дослідження, можемо констатувати, що найбільший відсоток дітей цікавляться природознавством (27 %), а також виявляють інтерес до спорту (26 %). Деяко менше школярі цікавляться художньою діяльністю (13 %), гуманітарною сферою (12 %), а також домашніми обов'язками (11 %). Найменша кількість дітей проявляє інтерес до комунікації (5 %), а також інтерес до математики (6 %).

Висновок. Молодший шкільний вік є сприятливим періодом для творчого розвитку дітей, їхніх здібностей та інтересів, оскільки саме в цей період активно розвивається творча уява, критичне мислення, формується самооцінка та пізнавальні інтереси дитини. Результати проведеного нами дослідження свідчать про те, що більшість молодших школярів мають середній рівень креативності, а також найбільше виявляють

інтерес до спорту та природознавства. Тому важливо розвивати творчі здібності та розширювати пізнавальні інтереси дітей. З цією метою необхідно створювати відповідні психолого-педагогічні умови, від яких залежить розвиток творчої особистості. Саме в ігровому середовищі формується креативність, розвивається здатність до фантазування та генерування оригінальних ідей. Тому надзвичайно важливо створити умови для дітей, які б сприяли подальшому розвитку особистості та збагаченню її інтересів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні впливу ігрової терапії на розвиток творчих здібностей у молодших школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анікєєва Н. П. Виховання грою: Кн. для вчителя / Н. П. Анікєєва. – М.: Просвещение, 1987. – 144 с.
2. Богоявленская Д. Б. Пути к творчеству / Д. Б. Богоявленская. – М.: Знание, 1981. – 96 с.
3. Выготский Л. С. Психология развития ребенка / Л. С. Выготский. — М: Изд-во Смысл 2004. — 512 с.
4. Дружинин В. Н. Психология общих способностей / В. Н. Дружинин. — СПб.: Питер, 1999. — 368 с.
5. Ельконин Д. Б. Психология игры / Д. Б. Ельконин. — М.: ВЛАДОС, 1999. — 360 с.
6. Моляко В. О. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. – Житомир: Рута, 2006. – 320 с.
7. Taylor C.W. Various approaches to the definitions of creativity : The nature of creativity / C.W. Taylor. – Cambridge : Cambridge University Press, 1988. – P. 99–126.

Кусень М.

Науковий керівник – проф. Радчук Г.К

ТРИВОЖНІСТЬ ЯК ЧИННИК ПСИХОСОМАТИЧНИХ ПОРУШЕНЬ В СТАРШОМУ ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Актуальність проблеми. Проблема тривожності є центральною проблемою сучасної цивілізації і однією з найбільш актуальних проблем у сучасній психології. Серед негативних переживань людини тривожність займає особливе місце, часто вона призводить до зниження працездатності, продуктивності діяльності, до труднощів у спілкуванні. Особливо гострою проблема тривожності є для дітей підліткового віку. У силу низки вікових особливостей підлітковий період часто називають "віком тривоги". Підлітки турбуються з приводу своєї зовнішності, з приводу проблем у школі, взаємин з батьками, вчителями, однолітками. Тривале відчуття напруги, призводить до зниження внутрішнього ресурсу і появи психосоматичних порушень.

Проблема тривожності займає особливе місце у сучасному науковому знанні. Увагу до проблеми тривожності приділяло багато науковців про що свідчать численні дослідження, які здійснили українські, російські та зарубіжні вчені: Ф.Є.Василіук, О.І.Захаров, І.В.Імедадзе, М.Д.Левітов, О.В.Новікова, Ю.Л.Ханін, С.Ю.Алашеев, Є.П.Ільїн, О.В.Казаннікова, Є.М.Калюжна, Л.М.Костіна, В.М.Крайнюк, Д.О.Леонтєв, Є.К.Лютова, Я.М.Омельченко, Г.М.Прихожан, С.О.Ставицька, О.О.Халік, Н.Ф.Шевченко, В.І.Юрченко, Д.Айке, К.Ізард, Р.Мей, О.Ранк, Ч.Рікфорт, Г.Салліван, З.Фройд, К.Хорні та інші.

Мета статті полягає у теоретичному і емпіричному дослідженні особливостей розвитку тривожності у старшому підлітковому віці, які сприяють появі психосоматичних порушень.

Виклад основного матеріалу. У психологічній літературі можна зустріти різні визначення поняття «тривога», хоча більшість досліджень сходяться у визнанні необхідності його диференціювати – як ситуативне явище і як особистісну характеристику з урахуванням перехідного стану та його динаміку. На думку А.В. Петровського «тривожність – схильність індивіда до переживання тривоги, що характеризується низьким порогом виникнення реакції тривоги; один з основних параметрів індивідуальних відмінностей. Тривожність зазвичай підвищується при нервово-психічних і важких соматичних захворюваннях, а також у здорових людей, що переживають наслідки психотравми» [3, с. 112].

Вступ дитини до школи висуває нові вимоги до неї, що нерідко стає додатковим фактором виникнення відхилень в особистісному розвитку. Шкільна тривожність – це форма прояву емоційного неблагополуччя дитини, яка виражається в хвилюванні, підвищеному занепокоєнні в навчальних ситуаціях, у класі, в очікуванні поганого ставлення до себе, негативної оцінки з боку вчителів, батьків та однолітків [2, с. 16].

До основних причин шкільної тривожності належать: природна нервово-психічна організацію школяра, особливості виховання, завищені вимоги батьків до дитини. У деяких дітей страхи і небажання ходити до школи викликані самою системою навчання, в тому числі несправедливою або нетактовною поведінкою вчителя. Причому серед таких дітей є школярі з різною успішністю [4, с. 185].

Зростання кількості психосоматичних порушень, які ще називають «хворобами цивілізації», пов'язано із збільшенням навантаження на психіку людини під впливом соціального середовища, прогресу, постійної нестачі часу та потребою у значних психологічних і фізичних затратах на адаптацію до них. У такій ситуації